

PREȘEDINTELE POLONIEI IGNAKY MOSCICKY LA BICAZ

de IOAN VATAMANU, DAN MIȚĂ

De la 1 septembrie 1939, când a fost declanșat cel de-al doilea război mondial și pînă în septembrie 1945, România a fost teatrul unor frământări deosebite, prilejuite de desfășurarea operațiunilor militare pe teritoriul ei. Alături de alte popoare din răsăritul și sud-estul Europei, poporul român a manifestat o atitudine ostilă politicii agresive a fascismului, dorind un climat de pace.

Sînt cunoscute, în această direcție, spiritul de solidaritate și sprijinul pe care țara noastră l-a acordat refugiaților polonezi, în ciuda condițiilor atît de complexe din acea perioadă.

În lucrarea de față ne propunem să scoatem în relief un aspect al griji pe care guvernul român, autoritățile locale și populația, au acordat-o președintelui Poloniei și suitei sale, care la 14 septembrie 1939, sub presiunea puternicii mașini de război germane, ce cotopea Polonia, s-au refugiat în România.

Cei circa 50.000 de refugiați poloni, civili și militari, au fost primiți în mai multe localități din țară, printre care și orașele din județul nostru: Roman, Tg. Neamț, Piatra Neamț și Bicaz, localități unde li s-a acordat tot sprijinul material și moral de care aveau nevoie în acele clipe atît de grele pentru poporul polonez.

Dintr-un raport pe care Prefectura județului Neamț l-a trimis Rezydentului ținutului Prut, reies în mod clar măsurile pe care organele locale le-au luat pentru cazarea refugiaților încă din primele zile ale sosirii lor. Astfel, raportul sublinia că în Piatra Neamț sînt 427 de civili și 200 militari, iar la Tg. Neamț 61 civili. Pentru primele două zile li s-a asigurat civililor masa acolo unde erau găzduiți, iar militarilor la cazarma din localitate¹.

Același raport, menționează că : „... s-a constituit un comitet din doamne și domni, președinți și membri ai diferitelor societăți de binefa-

¹ *Arhivele Statului Neamț, fondul Prefectura Neamț, dosar nr. 327/1939, f. 87.*

cere locale, pentru adunarea de mijloace de existență refugiaților, ... aproape toți acești refugiați, sint de stare socială joasă, foarte rău îmbrăcați și mulți desculți"².

Aceeși grijă s-a manifestat și față de militarii răniți în urma luptelor, care au găsit în spitalele din România toate condițiile refacerii lor. Pentru asigurarea unor condiții cât mai omenești, multe unități din

Fig. 1. — Casa din Bicăz unde Președintele Poloniei a locuit temporar.

țară și județul Neamț au subscris în diferite forme la ajutorarea refugiaților și în special a răniților.

Semnificativ este apelul pe care spitalul „Dr. I. Costinescu” din Piatra Neamț îl făcea către prefectură, prin care comunica numărul de 50 răniți polonezi internați și făcea un apel către diferite fabrici să doneze pături, pînză etc.

În rezoluția pe care Prefectura a pus-o pe această adresă, se arăta : „fabrica din Buhuși a trimis 50 de pături pentru spital”³.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, f. 82.

De o deosebită grijă și atenție s-a bucurat președintele Poloniei și persoanele ce l-au însoțit, în timpul cât s-a aflat pe teritoriul patriei noastre și al județului Neamț.

În ziua de 19 septembrie 1939, Prefectura județului raporta că în conformitate cu ordinul trimis, a luat măsurile corespunzătoare pentru a asigura condițiile cele mai bune pentru cât timp președintele se va afla pe teritoriul acestui județ. În raport se menționează că: „trenul special cu cei de mai sus, a sosit în noaptea de 18 septembrie la orele 22.40... iar a doua zi la orele 10 a plecat împreună cu însoțitorii la Bicaz. Am dat dispoziții de parcare a vagoanelor în stații, cum și măsuri de pază și liniște în jurul vagonului, printr-un serviciu polițienesc acoperit”⁴.

În același raport sînt numite persoanele ce îl însoțesc pe președintele Republicii Polone: „doamna Mosciy, d-mna și d-mnul Bobkorschi cu fiul subsecretarului de stat la Comunicații și ginerele d-lui președinte, d-mnul Lebkavski șeful cancelariei civile, d-mnul Petrovski profesorul nepotului d-lui președinte al Republicii, cpt. Hartman și cpt. Krinski aghiotanți, precum și trei servitori. La orele 13 am plecat cu aceste persoane la Bicaz, unde i-am cartiruit. Se mai așteaptă încă cinci mașini cu 8 persoane în anturajul d-lui președinte al Republicii.”...⁵.

Familia președintelui Mosciy Ignaky împreună cu cîțiva demnitari și miniștri au fost cazați în fostul palat regal din Bicaz (fig. 1), iar restul personalului care l-a însoțit pe președinte a primit adăpost la hotelul din localitate, precum și la diferiți cetățeni.

Pînă la 30 septembrie 1939, cînd președintele și guvernul Poloniei și-au dat demisia în mod oficial, ei au continuat să desfășoare, în cadrul anumitor limite, acțiuni diplomatice și să-și manifeste în mod public unele atribuțiuni, ceea ce a provocat unele nemulțumiri în rîndul hitleriștilor față de România, care dădea sprijin unei țări cotropită de armatele lor.

Documentele cercetate și care se găsesc la Filiala Arhivelor Statului — județul Neamț, arată că pînă la sfîrșitul lunii septembrie, cînd fostul președinte a părăsit localitatea Bicaz, atît el cît și persoanele oficiale care îl însoțeau au primit vizita unor demnitari polonezi și a ambasadorului Poloniei în România, au avut mai multe convorbiri telefonice cu diferite centre din țară, unde se găseau refugiați polonezi, toate acestea sub protecția autorităților române, spre indignarea Germaniei, care, dat fiind raporturile dintre țara noastră și ea, a exercitat puternice presiuni pentru a schimba poziția noastră față de Polonia.

Cu toate acestea, încă la 23 septembrie, Ministerul de Interne era informat că: „...persoanele politice poloneze care locuiesc la Bicaz,

⁴ Arhivele Statului Neamț, fondul Prefectura Neamț, dosar nr. 331/1939, f. 1.

⁵ Ibidem.

efectuează adesea convorbiri telefonice cu diferite personalități polone din orașele București, Slănic, etc., ... iar în zilele de 20 și 21 septembrie a.c. s-a primit la palatul regal din Bicăz, vizita d-lui Racinski ministru plenipotențiar, iar în ziua de 22 septembrie, s-a aprobat d-lui Stanislaw Lepkowwsky, subsecretar de stat polonez, care are domiciliul în palatul din Bicăz, de către Ministerul de Externe Român, de a se duce la București pentru două-trei zile⁶.

Se cuvine să menționăm și faptul că ambasadorul Poloniei la București a fost de mai multe ori la Bicăz pentru a purta convorbiri cu președintele și ceilalți demnitari. Astfel, Pretura Plășii I. Gh. Duca, județul Neamț, informa Prefectura din Piatra că : ... „azi 20 septembrie 1939, orele 17.30 a sosit la Bicăz d-l Roger Racinsky, ambasadorul Poloniei la București... fiind primit de d-l Ignaky Mosciky, președintele Poloniei. A avut apoi întrevederi cu ceilalți refugiați polonezi... azi 21 septembrie, orele 8,31 a părăsit Bicăzul cu aceeași mașină luînd direcția Tașca—Gheorghieni”⁷.

Un alt raport menționa prezența aceleiași persoane la Bicăz în ziua de 27 septembrie 1939.

Pentru asigurarea unor condiții cît mai bune refugiaților polonezi, guvernul român a aprobat schimbarea unor importante sume de bani polonezi cu bani românești, la care s-au adăugat și sumele alocate de statul român, pentru ajutorarea refugiaților, sume ce au contribuit la menținerea unui moral ridicat acelor ce sufereau atît de crunt de pe urma agresiunii germane.

Existența unei asemenea stări de fapt a determinat guvernul hitle-rist să exercite o serie de presiuni și mașinațiuni politice care au adus la conducerea guvernului român pe C. Argetoianu, în timpul căruia se vor lua mai multe măsuri, printre care amintim : constituirea de lagăre pentru refugiații polonezi militari, precum și trecerea sub tăcere a unor cereri formulate de noul guvern polonez, a cărui listă fusese constituită în țara noastră, de către Wladislaw Raczkiewicz și care se stabilea la Paris.

Dar chiar și în această situație, autoritățile locale și chiar Ministerul Afacerilor Externe, au asigurat fostului președinte al Republicii Poloneze toate condițiile pentru transportul lui la Craiova de unde apoi a părăsit România.

Redăm mai jos cîteva pasaje din raportul comisarului general al Ținutului Prut, trimis Ministerului Afacerilor Străine, la 1 noiembrie 1939, din care reies măsurile luate pentru transferarea fostului președinte de la Bicăz la Craiova. Acesta arăta : ... „pe lîngă un vagon de clasa I-a ce se va atașa pentru folosința suitei, să se atașeze pentru

⁶ *Ibidem*, f. 16.

⁷ *Ibidem*, f. 11.

transportul personal al d-lui președinte al Republicii Polone un vagon ministerial, care va fi vagonul personal al excelenței sale D-lui Ministru al Afacerilor Externe, și pe care domnia sa a binevoit să-l acorde în acest scop, pentru zilele de vineri și sâmbătă 3 și 4 a.c. ... toate cheltuielile ocazionate de transferare ... vor fi suportate de către Președinția Consiliului de Miniștri, în contul căreia s-au luat toate dispozițiunile mai sus menționate. Pentru paza personală a d-lui președinte, pe tot parcursul, am intervenit la Siguranța generală a statului..."⁸.

Documentele de care am amintit scot în evidență faptul că atât președintele stabilit ca persoană particulară în România, cât și toți refugiații polonezi, ce au poposit pe meleagurile județului Neamț, s-au bucurat de ospitalitatea și grija deosebită din partea cetățenilor, a organelor locale, care au dovedit prin aceasta spiritul de solidaritate cu cei ce aveau de suferit de pe urma agresiunii fasciste.

LE PRESIDENT DE LA POLOGNE, IGNAKY MOSCIKY A BICAZ

RÉSUMÉ

Au mois de septembre 1939, quoique la pression exercée par le fascisme allemand sur la Roumanie s'accroît de plus en plus, le peuple roumain manifeste son attitude hostile envers l'Allemagne hitlérienne sous des formes variées, parmi lesquelles on doit souligner la solidarité avec les peuples des pays envahis et l'hospitalité qu'on leur a accordée.

Les masses populaires, par exemple, les autorités locales et le gouvernement, offrent des logements à plus de cinquante milles réfugiés polonais, au gouvernement de la Pologne et à son président Ignaky Mosciy qui a habité Bicaz entre le 14 septembre et le 2 octobre 1939.

Durant toute cette période le président et tous les réfugiés ont pu connaître l'hospitalité des habitants du district de Neamț.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — La Maison de Bicaz où le Président de Pologne a habité temporairement.

⁸ *Ibidem*, t. 46.